

Akademie výtvarných umění v Praze

Studijní program Výtvarná umění

Ateliér Intermediální tvorby I

DIPLOMOVÁ PRÁCE

BUĎ VESUVEM MÉMU HERCULANEU
BE VESUVIUS TO MY HERCULANEUM

Vypracoval: Bc. Martin Pondělíček

Vedoucí diplomové práce: prof. MgA. Milena Dopitová

Oponent/ka diplomové práce: MgA. Jitka Škopová

Akademický rok 2020/2021

I První anotace

Bud' Vesuvem mému Herkulaneu potutelně nahlíží do zcela jiného a nového světa. Není zřejmé, zdali jsme svědky střípků daleké budoucnosti, mytologické minulosti anebo záblesků alternativní dimenze naší reality. Avšak nejsou nám úplně cizí. Setkáme se bytostí, s níž navážeme velmi speciální kontakt. Tento cizinec se nám možná nepodobá tolik vzhledem, ale spíše tím, co vidět není. Proto spolu prozkoumáme podobnosti mezi námi a naším protějškem, společně objevíme nakolik se můžeme navzájem inspirovat a ovlivnit a nakonec okusíme bezprostřední zrcadlení našeho lidství.

II Anotace názvu

Název odkazuje do doby extrémního výbuchu sopky, jenž pohřbila města v jejím okolí. Vrstvou bahna dokonale zachovaná města odkrývají větší střepy tehdejšího života. Procházíme se městem vzdáleného od naší doby skoro dva tisíce let. Nelze se bezprostředně ponořit do tohoto času. Neustále vnímáme historii z pozice našeho života. Tato hranice vnímání je nepřekonatelná.

Samotná teze BVMH je ale mnohem hlubší. Užitým místopisem odkazuje sice k této události, ale nese s sebou mnohovrstevnaté významy, které nám předkládají naši pozici ve světě. Nejedná se o destrukci nebo lidsko-přírodní katastrofu, nýbrž naskýtá pohled do vyšších metavrstev naší mysli. Vesuv je v roli rozhodující, avšak nedrží plnou kontrolu. Stává se pouze prvním hybatelem, zatímco Herkulaneum trvá. Ač je ukryto před zraky, jeho podstata je ukryta v téměř dokonalém stavu. Vesuv je zjednodušeně set pravidel, který udává ráz společností napříč planetou. Herkulaneum se skrývá v podstatě lidské jedinečnosti, svobody a nezávislosti. Lidský druh je však už natolik vzdálen zákonům přírody (života na zemi). Tím je z ní natolik vyloučen, že jeho Herkulaneum má s pravým místem neskutečné zrcadlení.

III Druhá anotace

Název odkazuje k natolik zachovalému místu historie před téměř 2000 lety, že uvnitř tohoto naleziště není moc prostoru k fantasii, stává se rádobý živým. Mým Herkulaneem se stává pocit identity a jejího vnímání, nahlížení na čas života na Zemi i toho lidského, a pomyslného obrácení duše naruby. A Vesuv toto všechno zakonzervuje.

Cílem projektu je zpodobnit bytost obsahující veškerý život na Zemi od počátku jeho vzniku – ala LUCA (last universal common ancestor). Tento humanoid je téměř nesmrtelný, provádí fotosyntézu, stejně tak jako dýchá kyslík. Díky dlouhověkosti a okušení mnohoživota poskytuje nadhledem podhled ze všech stran. Nepůjde mu o to moralizovat, srovnávat nebo kázat. Sám sebou bude nabízet průhledné zrcadlo – ne vnějšku či duši – ale naší podstatě. Jako když Galadriel ukazuje Frodovi své zrcadlo,

jenž ukazuje věci, co byly, co jsou, a ty, které se teprva stát mohou. Nejde o to poskládat obraz nebo vizi ze střípků prozření odpovídající skutečnosti, ale které se skutečností stanou.

IV Třetí anotace

Zavři oči a představ si, že čas je jako město. Bydlíš v přítomnosti – na předměstí a na obzoru za tvým domem se mihotá budoucnost. Cestou do centra na nákupy se vydáš pěšky a každý dům s výlohou bude představovat jeden z námi pojmenovaných věků, například: miocén, ordovik, křída, ad. Od lístečků stromu života postupně procházíš kolem řapíků, větviček a větví. Posléze se dostaneš do centra města, kde narazíš na kmen stromu končící u země. Pouhým okem nic neuvidíš, ale tušíš, že tam někde v zemi s kořeny je ukrytý společný předek veškerého života na naší planetě.

Takto zjednodušeně je velmi těžké vnímat čas. Představit si plynutí dne, měsíce, roku nebo desetiletí je jednoduché díky tomu, že s takto naměřeným časem je možné mít vlastní zkušenost. Cokoliv, co se odehrává nad hranicí poznání, se stává neuchopitelné. V historii je třeba se spolehnout na pevné důkazy, jež pouze zprostředkují situaci v určitém momentu dějin. Ale ať se jedná o zkamenělinu, nález pazourku, kroniky nebo oddacího listu praprarodičů, jsou to pouze vjemy, které se dají popsat, zařadit a vyvodit z nich další informace na základě již nalezených zkušeností a v neposlední řadě je možné tato data zakreslit na úsečku lineárního plynutí času.

Lze dělat metaskoky napříč nalezitelnými a poznatelnými stopami, ale nejde se takto procházet. Nicméně daří se vytvářet iluze – naprosto univerzální prostředek pro všechny s jejich vlastní imaginací. Jen záleží, jakými způsoby se k nim dá dostat.

V této práci ti ukážu jednu z cest iluzivního ztvárnění času. Budu se pohybovat na tenkém ledě z hluboce zmražené směsi přírodopisných dokumentů, haute couture, biologie, pseudofuturologie, humoru a vize světa Pána Prstenů.

V Čtvrtá anotace (text do katalogu)

Bud' Vesuvem mému Herkulaneu je komplexním zprostředkováním dalekosáhlosti střípků Martinových osobností. Vážnost je narušena humorem, na druhé straně je realita rozšířena o fantasy vize a v poslední třetině se prolíná čas skrz polopropustnou undulující membránu života. Fantaskně fantasijní svět sestavený z jinotajů a podobenství naskýtá průhledným zdrcadlem odraz hlubin a propastí vnímavosti, jež ulpívá ve tmě, kam žádná světla nemohou.

VI Pátá anotace

Tento projekt v sobě mísí dvě tématické, navzájem se proplétající roviny: vnímání času a lidské identity. Nahlížím na ně poetickou a romantickou optikou fantasy příběhů a mýtů. Využíváním metafor, podobenství a jinotajů vytvářím rychle prchající a zároveň stagnující momenty. Ambivalence v mých pracech je klíčová, stává se odrazem křehkosti a nejistoty, které se nám zdají malicherné, ale v otázkách týkajících se bytí jsou stěžejní. Prchavé a zároveň strnulé podněty jsou doslovným ztvárněním názvu mé diplomové práce. Sopka pokryla rozžhaveným bahnem město, které zachovává onen prchavý moment zkázy v celé své strnulosti. Připodobňuji si to k odrazu ve skle, které je průhledné, avšak odráží obraz světa na průsvitném napnutém závoji.

Tento odraz transparentního zrcadla bych chtěl zhmotnit se vším, co může nabídnout, v podobě formy života, jež nemá vyměřený čas na zemi a poznává svět objektivně – dokáže tak nabídnout nadhledem podhled ze všech stran. Sama sebou bude bytost zrcadlem, v kterém se odráží podstata bytí, života, času.

Tuto bytost jsem zpodobnil skrumáží všemožných mýtických a fantasy postav podpořenou vědeckými poznatky z přírodních odvětví. Bytost je nesmrtelná a vykazuje známky zvířete, rostliny, houby, apod. Můžeme ji považovat za předka veškerého života na Zemi, jenž dlí v puklinách časoprostoru od archaika do dnešních dnů.

Na konci příběhu ji potkáme, avšak poznání získáme pouze v konfrontaci s ní.

VII

Svět se mění. Je to cítit ve vodě. Je to cítit v půdě. Je to cítit ve vzduchu. Mnohé, co kdysi bylo, je nenávratně ztraceno, neboť již nežije nikdo, kdo by to pamatoval. Nebo o něm možná jen nevíme. V srdci lidem odlehlých krajů se probudil život – starý a dlouhověký, jenž nepovšimnutě dlel v puklinách času. Alespoň se zdálo, že procitnul.

Po mnoho věků nás nehybně pozorovali a nechávali plynout v čase, tak jako to dělali s životy před námi. Jejich schránková těla se polehoučku počala probouzet a nyní kráčí krajinou. I nadále unikají naší pozornosti. Lehkým nepostřehnutelným pohybem prorůstají prostorem i časem.

Avšak nakonec byli objeveni nebo se nechali nalézt.

Procházíš dlouhou alejí skrze porost letitých stromů, jejichž paže se rozprostírají přes cestu a dotýkají se jemně konečky svého listoví. Patrová klenba vytváří po stezce husté šero sem tam prosvícené proudy slunečních paprsků, jež si našly

cestu skrze mezery ve větvích. Jak prostupuješ hlouběji lesem, pociťuješ náhlou změnu ve vzduchu, je najednou těžší a hustší. Čím blíží jsi srdci lesa, tím více vnímáš pohyb na své kůži. Utišilo se. Náhle ustává i hlas stromů a jediné, co slyšíš, je tlukot vlastního srdce, jenž tě ohlušuje. Pod nohama ti končí cesta a musíš si hledat vlastní. Jsi blízko. Ještě víc se sešerežuje, i když nad korunami stromů pálí slunce, tvé oči stěží rozeznávají prostor v houstnoucí tmě. Již dlouhou dobu si hledáš cestu pod rozlehlou korunou stromu, klopýtáš vinoucí se masou vystouplých kořenů porostlých mechem. Natahujeteš před sebou ruku. Tvá dlaň spočinula na hladké kůře, lehce ji pohladiš. A hle, jakoby ožila. Z jemného, sametového povrchu jakoby popraskala. Pukliny v kůře se začínají vyplňovat stékajícími potůčky vody.

Tlukot srdce ti v uších postupně slábne. Mění se v tichou melodii, která ti vzdáleně připomíná slova.

[illegible]

Neodpovídáš. Ale hlas se po odeznění znovu vrací.

[illegible]

" - bbbbbb buuuu uddddd dduuuu ssssssssiiiiiii nnnnnnnnaaaaa
n n n n n n n n n i i i i i i i i i m u u u u u s s s s e e e e e t
pppppprrrrrrrrrrriiiiiiivvvvvyyyyyy kkkknnnnnnoooooouuuut,
jjjjjjjeeeeeeee nnnnnnnnnnnnaaaaaaa mmmnmnmneeeeeee
m m m m m m m m m o o o o o o o o o c c c c c c c c c
sssssssssvvvvvvvvvvvviiiiiiiizzzzzzzzzzzzzznnnnnnnnnnnnnnááááááá."

V duchu si pomyslíš, zdali máš odpovědět stejným rázem, ale vzápětí, jakoby tvé myšlenky už nebyly jen tvoje a dostáváš odpověď.

"Nnnnnnnnnneeeeeeeeeeeeeeee, jjjjjjjjjjaaaáááá uuužžž sssssiinii
vvvvvvvzzzzzzzzpooomíínááám. Ppppppprřřřřriiiiiillllllllllooooooooooooooż
iiiii iiiiii ddddddrrrrrrrrruuuuuuhhhhoouuuu
rrrrruukkkkkuuuuuu."

Přiložíš i druhou dlaň na kůru a spojení se v tu chvíli vyčistí.

“Kdo jsi?” Chceš otevřít ústa, ale ještě než vydáš první hlásku ...

“Jjjjjááááá nnneemááámm jjjmméééénnooo, jjaaakk tttoommuu řřřííkááááttee, aaallllleee ššllloo bbbyy řřřííícctt, žžee jjjsseeeemmmm dddrrruuhhhhhýýýýý.”

celém chaosu se ztrácíš... Až se mu plně odevzdáš, takto teprve vnímat začneš. Tím přijímáš pouze to, co k tobě přichází z vlastní vůle.

Světlo vyprchává. Noříš do hutného šera, kůra stromu je opět hladká a pevná. Vzduch je lehčí a svěží. Nyní můžeš opustit tmou krovu lesa a vrátit se na světlo, které už nebude tak samozřejmé a obyčejné jako dřív. Vítr zašlevelí listím vysoko nad tebou a v dálce cosi zaduní. Jsi zpět.

Prostoupila tebou dosud nepoznaná síla. Zanechala v tobě něco, co ti zostřílo vnímání. Uvědomuješ si věci, které nedokážeš pojmenovat. Nedokážeš si utřídit myšlenky. Oči ti kmitají ze strany na stranu, jakoby něco hledaly. Už tušíš, kam budou směřovat tvé další kroky. Ale ne hned, ještě ne, zatím je dost času. Jeho plynutí polevilo a již není tak dychtivý. Nebloudíš časem, ale začínáš si jej uvědomovat tělesněji.

Teď nastává chvíle na poslední pouť.

Čím blíž jsi hranici lesa, čím více se před tebou začíná rozlévat záplava slunečního svitu, tím více zbystřují tvé smysly. Slyšíš zvuky, které nyní dokážeš jasně pojmenovat. Barvy se zdají sytější. Ostře rozpoznáváš pohyby daleko od sebe. Avšak... cítíš, že na tebe na konci někdo nebo něco čeká. Upínáš k tomu místu veškeré své soustředění. Přibližuješ se.

Jsi na konci. Prociťuješ naplnění své touhy po poznání. Setkání, po kterém prahneš celým svým bytím, je už téměř na dosah. Tváří v tvář vedete mlčky rozhovor. Slova pozbývají svých významů, neboť komunikujete jakýmsi prastarým spojením.

Jsi tu.

VIII Zdroje

INTERNETOVÉ ZDROJE

MYERS, Natasha. *Becoming Sensor in the Planthropocene*. An interview with Meredith Evans in the Society for Cultural Anthropology, Visual and New Media Review, *Fieldsights*, July 9, 2020. link: <https://culanth.org/fieldsights/becoming-sensor-an-interview-with-natasha-myers>

MYERS, Natasha. *How to grow liveable worlds: Ten not so easy steps*. ABC, 2021 link: https://www.abc.net.au/religion/natasha-myers-how-to-grow-liveable-worlds:-ten-not-so-easy-step/11906548?fbclid=IwAR2k0RJC_xG3ts8P6nrLCnTVdpti9IKvK_pFBchckfk-3U1e8Fcft3PuxUE

KNIHY

WYNHDAM, John. *Den trifiků*. Čte: Norbert Lichý. Praha: Český rozhlas. 2017

WOHLLEBEN, Peter. *Tajemný život stromů*. Brno: Nakladatelství Kazda. 2016

LE GUIN, Ursula K. *Proč číst fantasy, jak to, že zvířata v knížkách mluví a odkdy se Američané bojí draků*. Praha: GNÓM! 2019

TOLKIEN, J. R. R. *Série Pán prstenů*. Překlad: František Vrba, Stanislava Pošustová-Menšíková
Praha: Argo, 2010

LANDGREBE, Ludwig. *Principy nauky o pocítování*. překlad doc. PhDr. Petr Rezek in: L.L., 3. vyd., Gütersloh 1963, str. 111–123

AUDIOVIZUÁLNÍ ZDROJE

JACKSON, Peter. *Trilogie Pán prstenů*. New Line Cinema, 2001 – 2003

MIYAZAKI, Hayao. *Mononoke-hime*. Ghibli, 1997

BESON, Luc. *Pátý element*. Gaumont, 1997

BUĎ VESUVEM MÉMU HERKULANEU

